

В.О. Куслії, аспір.

Житомирський державний технологічний університет

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ» ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

(Представлено д.е.н. Свдокимовим В.В.)

Проаналізовано генезис поняття «фінансові результати» у працях вчених економічної теорії різних наукових шкіл та здійснено аналіз сучасних літературних джерел щодо трактування даного поняття та його місця в системі економічних категорій.

Адже будь-яке підприємство функціонує не лише з метою задоволення соціальних потреб, а і отримання прибутку, який, в свою чергу, є позитивним підсумком діяльності підприємства. Тобто фінансовий результат є одним з найважливіших показників, що характеризує результативність діяльності суб'єкта господарювання.

На основі проведеного дослідження визначено підходи вчених щодо пояснення поняття «фінансовий результат». Здійснений огляд нормативно-правової бази дав змогу встановити відсутність визначення категорії «фінансовий результат». З метою єдиного трактування досліджуваної дефініції та розуміння даного поняття, а також уникнення помилок у практичній діяльності, запропоновано власне визначення категорії «фінансовий результат», яке доцільно закріпити на законодавчому рівні.

Ключові слова: *фінансовий результат; прибуток; збиток; категорія; підсумок діяльності.*

Постановка проблеми. В умовах розвитку ринкової економіки серед комплексу проблем гострим є питання формування, обліку та відображення у звітності фінансових результатів господарюючих суб'єктів, зважаючи на інтерес різних категорій користувачів. Якісних змін потребують усі важелі управління, в тому числі облік і аналіз. Зробити це неможливо без достовірної, належним чином обробленої та підготовленої для управління інформації про фінансово-господарську діял © В.О. Куслії, 2014 Інструментом для одержання такої інформації є система бухгалтерського обліку. Як зазначає В.В. Сопко

[12]: «саме облік надає керівництву підприємства оперативну, достовірну та об'єктивну інформацію. Тому для удосконалення управління підприємством необхідно використовувати нові методи управління і сучасні технічні засоби побудови різних інформаційних систем. І, перш за все, необхідно провести реконструкцію його технічної та інформаційної бази на основі впровадження автоматизованої системи обліку і аналізу, в склад якої входять автоматизовані робочі місця». На сьогодні, одним із ключових понять, під час здійснення господарської діяльності підприємствами, є визначення фінансових результатів, зважаючи на підвищення значення економічного розвитку для суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення сутності фінансового результату, його формування та розподіл, широко розглядаються в різних літературних джерелах. Так, дослідженню підходів щодо сутності поняття «фінансовий результат» присвячені праці М.Д. Білик, І.А. Бланка, О.О. Вороніної, А.Г. Загороднього, В.А. Лугового, Н.П. Кондракова, С.В. Мочерного, М.С. Пушкар, Я.В. Соколова, Т.Р. Фецовича, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцева, М.М. Коцупатрового, М.Я. Демяненко, Л.К. Сук та ін. Не применшуючи значення праць дослідників та віддаючи належне напрацюванням у даній сфері, недостатньо розкритими залишаються питання щодо визначення сутності поняття фінансових результатів суб'єктів господарювання та порядок їх формування, зважаючи на існування значної кількості різних підходів.

Метою статті є визначення сутності фінансових результатів господарської діяльності підприємства та дослідження особливостей їх формування.

Викладення основного матеріалу. Сучасний етап реформування системи бухгалтерського обліку в Україні характеризується рядом проблем відносно узгодженості синтетичного, аналітичного і податкового обліку фінансових результатів діяльності підприємства. У світовій практиці фінансовий результат визначають за певним видом діяльності тобто фінансовий результат розглядають з позиції, чи отриманий він у результаті звичайної чи надзвичайної діяльності.

Фінансовим результатом господарської діяльності підприємства є прибуток або збиток. Прибуток в основному утворюється в результаті продажу (реалізації) готової продукції (послуг, товарів). Крім того, підприємство може продавати (реалізовувати) інші матеріальні цінності й послуги допоміжних виробництв та господарств, а також мати доходи і збитки, що збільшують або зменшують розмір прибутку від інвестиційної та фінансової діяльності.

В свою чергу, дослідження нормативно-правової бази дає змогу стверджувати про відсутність визначення сутності категорії «фінансовий результат», натомість, в НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначено лише сутність дефініції «прибуток», що обумовлює невизначеність у трактуванні категорії фінансових результатів, їх ролі та значення. Відповідно до НП(с)БО 1, прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати [8].

Однак протягом століть вченими-економістами вивчалися роль та значення фінансових результатів. Так, зокрема, цікавими є напрацювання Карла Маркса, який розкрив поняття додаткової вартості, яка, як зазначав німецький вчений в праці «Капітал, створюється працею найманих працівників понад вартість робочої сили, а джерелом прибутку, в свою чергу, є додатковий продукт, який створюється у процесі виробництва та реалізується в сфері обігу».

Натомість меркантилісти вважали, що фінансові результати, які проявляються у вигляді прибутку, формуються в сфері обігу й торгівлі та є джерелом багатства, а представники інституціоналістичної економічної наукової школи зазначали, що фінансові результати формуються під впливом різних суспільних неекономічних інститутів (НТП, держава, соціальні групи, профспілки тощо). А наприкінці ХХ ст. теорія фінансових результатів «вступила в чергову стадію свого оновлення, яке тісно пов’язане з новими дослідженнями щодо теорії фірми» яка намагається досягти не стільки позитивних фінансових результатів (прибутку), а скільки – збільшити свій потенціал виробництва. Проте не потрібно недооцінювати важливість позитивного значення фінансових результатів, та мотиви для їх отримання, тому що «історія світового бізнесу, його основна передумова говорять про те, що головною метою підприємця (власника) є отримання прибутку. Конкретний спосіб отримання прибутку завжди відображав економічне, політичне і соціальне становище свого часу» [14, с. 368].

Щодо визначення сутності поняття «фінансові результати» у сучасній науковій та навчальній літературі, то дослідження літературних джерел дає підстави стверджувати про неоднозначність думок авторів щодо даної категорії (табл.1).

Таблиця 1

Підходи авторів щодо визначення сутності поняття «фінансовий результат»

Автор, джерело	Підходи
----------------	---------

	<i>зміна власного капіталу</i>	<i>результат діяльності</i>	<i>економічний підсумок</i>	<i>результат економічних відносин</i>	<i>прибуток/збиток</i>
Н.М. Гайдс [2]		+			
М.Я. Коробов [5]			+		
Н.В. Тарасенко [13]	+				
С.В. Мочерний [7]			+		
О.О. Вороніна [1]				+	
В.А. Пипко [9]		+			
М.С. Пушкар [10]					+
В.А. Луговий [6]		+			
Я.В. Соколов [11]	+				
Н.П. Кондраков [4]	+				
А.Г. Загородній [3]	+				
Разом	4	3	2	1	1

Таким чином, здійснений аналіз наукових праць, наведений в таблиці 1, дозволяє зробити висновок, що дефініція «фінансовий результат» трактується авторами по-різному, однак, зміст даних визначень однаковий. Так, на думку М.Я. Коробова, фінансовий результат – це економічний підсумок виробничої діяльності господарюючих суб'єктів, виражений у вартісній (грошовій) формі [5]. Н.В. Тарасенко вважає, що фінансовий результат – це приріст або зменшення капіталу організації в процесі фінансово-господарської діяльності за звітний період, який виражається у формі загального прибутку або збитку [13]. Натомість В.А. Пипко зазначає, що фінансові результати є результатом господарської діяльності, виражений у грошовій формі [9].

Таким чином, зважаючи на зазначене вище, вважаємо, що фінансовий результат – це підсумок діяльності суб'єктів господарювання на певну дату, що визначається як різниця між доходами й витратами та виражений у формі прибутку (у разі перевищення доходів над витратами) та збитку (у разі перевищення витрат над доходами).

Висновки. Отже, розуміння сутності поняття «фінансовий результат» як економічної категорії є вкрай важливим для ефективного управління підприємством. Будь-який суб'єкт господарювання створюється з метою не лише функціонування і задоволення соціальних потреб, а і отримання прибутку, який в свою чергу, є позитивним підсумком діяльності підприємства. Тобто фінансовий результат є одним з найважливіших показників, що характеризує ефективність діяльності суб'єкта господарювання.

Аналіз підходів до визначення сутності «фінансового результату» дозволяє зробити висновок про відсутність єдиного трактування даної дефініції. В цілому, слід зазначити, що категорія «фінансовий результат» є складною і суперечливою, що, в свою чергу, обумовлює необхідність її єдиного трактування з метою уникнення помилок у практичному використанні.

Незважаючи на те, що поняття «фінансові результати» використовується у бухгалтерському обліку для відображення результатів діяльності підприємства та в Плані рахунків активів, капіталу та зобов'язань господарських операцій виділено рахунок 79 з назвою «Фінансові результати», проте, в нормативно-правовій базі немає визначення даної дефініції. Тому, пропонуємо закріпити у НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [8] таке визначення: фінансовий результат – це підсумок діяльності суб'єктів господарювання на певну дату, що визначається як різниця між доходами та витратами та виражений у формі прибутку (у разі перевищення доходів над витратами) та збитку (у разі перевищення витрат над доходами).

Список використаної літератури:

1. *Вороніна О.О.* Управління фінансовим результатом промислового підприємства : автореф. : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами / *О.О. Вороніна* ; Харківський нац. економічний ун-т. – Харків, 2009. – 25 с.
2. *Гайдс Н.М.* Фінансовий аналіз / *Н.М. Гайдс*. – Львів : ЛБІ НБУ, 2006. – 414 с.
3. *Загородній А.Г.* Облік і аудит : термін. словник / *А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партин*. – Львів : «Центр Європи», 2002. – 671 с.
4. *Кондраков Н.П.* Бухгалтерський облік : навч. посібник / *Н.П. Кондраков*. – 4-е вид., доп. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 640 с.

5. *Коробов М.Я.* Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / *М.Я. Коробов.* – К. : Знання, 2000. – 812 с.
6. *Луговий В.А.* Облік капіталу, позичок і фінансових результатів / *В.А. Луговий.* – М. : АТ «ІНКОНСАУДІТ», 1995. – 128 с.
7. *Мочерний С.В.* Політична економія : навч. посібник / *С.В. Мочерний.* – К. : Знання-Прес, 2002. – 687 с.
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» ; затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/print1431417542514759>.
9. *Пипко В.А.* Настільна книга бухгалтера та аудитора / *В.А. Пипко, Л.Н. Булавіна.* – 5-е вид., доп. – М. : Фінанси і статистика, 2011. – 592 с.
10. *Пушкар М.С.* Фінансовий облік : підручник / *М.С. Пушкар.* – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 628 с.
11. *Соколов Я.В.* Основи теорії бухгалтерського обліку / *Я.В. Соколов.* – М. : Фінанси і статистика, 2000. – 496 с.
12. *Сотко В.В.* Бухгалтерський облік : навч. посібник / *В.В. Сотко.* – Вид. 3-тє, перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2005.
13. *Тарасенко Н.В.* Економічний аналіз діяльності промислового підприємства / *Н.В. Тарасенко.* – 2-ге вид., стер. – К. : Алерта, 2003. – 485 с.
14. *Хендриксен Э.С.* Теория бухгалтерского учета / *Э.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бреда* ; пер. с англ. ; под ред. проф. *Я.В. Соколова.* – М. : Финансы и статистика, 1997. – 576 с.

КУСЛІЙ Вадим Олександрович – аспірант кафедри обліку і аудиту Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

– бухгалтерський облік фінансових результатів.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2014.